

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**EVLİ ÇİFTLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN EVLİLİK DOYUMU İLE
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

DİDEM UÇAK

Gaziantep, 2015

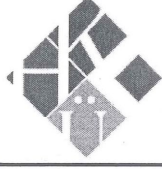
T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**EVLİ ÇİFTLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN EVLİLİK DOYUMU İLE
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

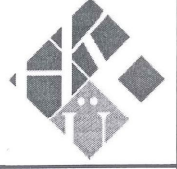
Yüksek Lisans Tezi

Didem UÇAK
Danışman: Prof. Dr. Can TUNCER

Gaziantep, 2015

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEKLİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı-soyadı	Didem Uçak
Numarası	122204016
Anabilim/ Bilim Dalı	Psikoloji ABD / Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı
Tez Savunma Bilgileri	
İlgi : Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve sayılı oturumunda karar verilen,	
Sınav Tarihi	15.06.2015
Sınav Saati	09.30
Sınav Yeri	Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi

Karar

Sınav Süresi	50 (altmış) dakika
--------------	--------------------

Oybirliği

Oyçokluğu

Kabul

Düzeltilme

Red

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca "Yapılan Tez Savunma Sınavı Jürimiz tarafından gerçekleştirilmiş ve adayın durumu bu tutanakla tespit edilmiştir."

15/06/2015

Prof. Dr. M. Hakan TÜRKÇAPAR
Jüri Başkanı
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Can TUNCER
Üye
Öğretim Üyesi

Yrd.Doç.Dr. Gaye SALTUKOĞLU
Üye
Öğretim Üyesi

Not: Bu Form, 2 Adet ciltlenmiş Tez, 2 Adet PDF formatında Tezin kaydedildiği CD, 1 Adet Ulusal Tez Merkezi Veri Giriş Formuyla Sosyal Bilimler Enstitüsüne teslim edilmelidir.

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Evli Çiftlerin Kişilik Özelliklerinin Evlilik Doyumu ile İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

2015

Didem UÇAK

ÖZET

Bu çalışma evli çiftlerin kişilik özelliklerinin evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi amaçlamaktadır. Çalışmaya İstanbul ili Göztepe ilçesinde yaşayan 25 y - 60 y arasındaki 50 evli çift katılmıştır.

Araştırma, Goldberg (1990) tarafından kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla geliştirilen, Türkiye ayağı kapsamında güvenilirliği ve geçerliliği Sümer ve Sümer tarafından yapılan Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ), Tezer tarafından 1996 geliştirilen ve geçerlik, güvenilirlik çalışmaları yapılan Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ) kullanılmıştır. Çalışmadaki bulgular SPSS programı kullanılarak elde edilmiştir.

Sorumluluk ve deneyime açıklık puanı yüksek olan erkeklerin evlilik doyumu puanları daha yüksek, nörotizm puanları düşük olan erkeklerin ise evlilik doyumu puanları daha yüksek bulunmuştur. Dışadönüklük puanı yüksek olan kadınların evlilik doyum puanları daha yüksektir. Eşlerarası sorumluluk puanları arasındaki fark ile eşlerin evlilik yaşam ölçekleri puan toplamları arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Uyumluluk puanı yüksek olan erkeklerin eşlerinin evlilik puanları daha yüksek iken nörotizm puanları yüksek olan erkeklerin eşlerinin evlilik doyum puanları daha düşük bulunmuştur. Uyumluluk ve sorumluluk kişilik özelliğine sahip olan kadınların eşlerinin evlilik doyum puanları daha yüksek bulunmuştur. Çalışmanın sonuçları, sınırlılıkları ve gelecek araştırmalar için öneriler literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, Evlilik, Evlilik Doyumu

ABSTRACT

This study aims to investigate the relationship between personality traits of married couples and their marriage satisfaction. The participants included in this research consist of 50 married couple who live in Göztepe in İstanbul and whose ages were between 25 and 60.

In the research, Five Factor Personality Inventory (FFPI) that was developed by Goldberg (1990) that investigates personality traits and was standardized into Turkish by Sümer & Sümer, and Marriage Life Scale (MLS) that was developed and standardized by Tezer (1996) were used. The analyses were done in SPSS.

The men, whose responsibility and openness to experience scores are high, get higher scores in marriage satisfaction, also. In addition, men with lower scores in neurotism, get higher scores in marriage satisfaction. Women, who get higher scores in extraversion, get higher scores in marriage satisfaction, also. There is a statistically meaningful medium-level negative relationship between peer to peer responsibility scores' difference and sum of marriage life scale scores of couples. The men who get higher scores in compatibility are married with the women who get higher scores in marriage satisfaction. In contrast, the men who get higher scores in neurotism are married with the women who get lower scores in marriage satisfaction. The women who have compatibility and responsibility personality traits are married with the men who get higher scores in marriage satisfaction. The results, limitations and suggestions to further studies were discussed in accordance with the literature.

Key Words: Personality, Marriage, Marriage Satisfaction

ÖNSÖZ

Evlilik, her yönüyle insan yaşamını etkileyen önemli gelişmelerin başında gelir. Kişilerin sağlıklı iletişim kurabilmelerinde karakter özelliklerimizin önemi büyüktür. Sosyal hayatta iletişim halinde olduğumuz insanların kişilik özelliklerine bakarız yani kişiler arasındaki bu iletişim tesadüf değildir. Kolay iletişim kurabildiğimiz insanlarla vakit geçiririz çünkü bu bizim yaşamdan aldığımız doyumunu etkiler. Evlilikte de aynen böyledir. Karakter özelliklerimiz evlilikten aldığımız doyumunu etkiler ve bu araştırmalarca bilinmektedir. Evlilik biyolojik, psikolojik, sosyolojik ihtiyaçların karşılandığı bir ortamdır. Bu sebeple kişilik özelliklerimizin evlilik doyumuyla ilişkisi önemlidir. Bu çalışmada evli kişilerin kişilik özelliklerinin evlilik doyumuyla ilişkisi incelenmiştir.

Ülkemizde evliliğe çok önem veriliyor. Evlilikle ilgili araştırma sayısının az olması ve evliliği sürdürmemizde evlilik doyumunun önemli bir faktör olması bu araştırmayı merak edip yapmam için beni motive eden iki sebeptir.

Tez çalışmam sırasında değerli fikirleriyle beni yönlendiren kıymetli danışmanım Prof. Dr. Can TUNCER'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamın çeşitli aşamalarında yardım ve desteğini esirgemeyen abim Doç. Dr. Alper UÇAK'a, bu süreçte beni destekleyen kıymetli anne ve babama çok teşekkürler.

Gaziantep, 2015

Didem UÇAK

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Kişilik Genel Bilgi	2
1.1.1. Kişiliği Oluşturan Faktörler	2
1.1.1.1. Karakter	2
1.1.1.2. Huy (Mizaç)	2
1.1.2. Kişiliği Etkileyen Kalıtım (Biyolojik ve Genetik) ve Çevre Faktörleri.....	3
1.1.2.1. Kalıtım (Biyolojik ve Genetik) Faktörü.....	3
1.1.2.2. Çevre Faktörü.....	3
1.1.3. Kişiliğin İncelenmesinde Başlıca Yaklaşımlar	4
1.1.3.1. Psikanalitik Yaklaşım	4
1.1.3.2. Fenomenolojik (İnsancıl) Yaklaşım	4
1.1.3.3. Sosyal Bilişsel Yaklaşım.....	5
1.1.3.4. Davranışsal Yaklaşım	5
1.1.4. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Kuramının Tarihsel Gelişimi	5
1.1.5. Kişilik Ölçekleri.....	6
1.1.6. Beş Faktör Kişilik Modeli	6
1.1.6.1. Dışadönüklük	6
1.1.6.2. Sorumluluk.....	6
1.1.6.3. Uyumluluk	6
1.1.6.4. Nörotizm.....	7
1.1.6.5. Deneyime Açıklık.....	7
1.2. Evlilik.....	7
1.3. Evlilik Doyumu.....	7
1.3.1. Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Kuramlar.....	7
1.3.1.1. Sosyal Mübadele Kuramı.....	7
1.3.1.2. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	8
1.3.1.3. Öğrenme Kuramı	8
1.3.1.4. Bağlamsal Kuram.....	8
1.3.1.5. Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Biliş Kuramı	8
1.3.2. Cinsiyete Göre Evlilik Doyumu	8
1.3.3. Evlilikte Doyumsuzluk ve Boşanma	8
1.4. Evlilikte Sorunların Önlenmesi.....	9
1.5. Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu İlişkisi	9
2. MATERYAL VE METOT.....	12
2.1. Çalışmanın amacı ve Hipotezler	12
2.2. Örneklem Seçimi.....	13
2.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	13
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	14

2.3.2. Beş Faktör Kişilik Ölçeği	14
2.3.3. Evlilik Yaşam Ölçeği	14
2.4. Analizi	15
3. BULGULAR.....	16
4. TARTIŞMA.....	25
4.1. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler	27
KAYNAKLAR.....	29
EKLER.....	36
Ek 1: Onam Formu	36
Ek 2: Kişisel Bilgi Formu	37
Ek 3: 5 Faktör Kişilik Ölçeği	38
Ek 4: Evlilik Yaşam Ölçeği.....	40

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: Yaş Ortalaması ve Evlilik Yaşam Süresinden Alınan Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler	16
Tablo 2: Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları ve Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları	17
Tablo 3: Cinsiyetlere Göre Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları ve Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları	17
Tablo 4: Erkeklerin Kişilik Testi Alt Ölçek Puanlarının Düşük ve Yüksek Puan Alanlarının Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları Karşılaştırması.....	18
Tablo 5: Kadınların Kişilik Testi Alt Ölçek Puanlarının Düşük ve Yüksek Puan Alanlarının Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları Karşılaştırması.....	19
Tablo 6: Eşlerarası Kişilik Testi Alt Ölçek Puan Farkları ile Eşlerin Evlilik Yaşam Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi.....	20
Tablo 7: Erkeklerin Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları ile Kadınların Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	21
Tablo 8: Kadınların Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları ile Erkeklerin Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	22
Tablo 9: Erkeklerin Nörotizm Alt Ölçeğinin Puanının Kadınların Evlilik Yaşam Ölçeği Puanına Etkisi.....	23
Tablo 10: Erkeklerin Uyumluluk Alt Ölçeğinin Puanının Kadınların Evlilik Yaşam Ölçeği Puanına Etkisi	23
Tablo 11: Kadınların Sorumluluk Alt Ölçeğinin Puanının Erkeklerin Evlilik Yaşam Ölçeği Puanına Etkisi	23
Tablo 12: Kadınların Uyumluluk Alt Ölçeğinin Puanının Erkeklerin Evlilik Yaşam Ölçeği Puanına Etkisi	24

KISALTMALAR

5FKÇ	5 Faktör Kişilik Ölçeği
EYÖ	Evlilik Yaşam Ölçeği

1. GİRİŞ

Evlilik toplumsal kurallara uyarak yaşamayı sağlayan bir kurumdur (Bacanlı, 2002). Evlilik temelde iki insanın birlikte olma isteğinden kaynaklanır (Özügürlü, 1999). Birlikte olmaya karar veren bireyler eğer bu ilişkilerini resmileştirmek isterlerse, aralarında anlaşdıktan sonra, yaşadıkları yerin hukukuna uygun olarak evlenirler (Doğan, 2009).

Hemen hemen her insanın evlilikten olumlu beklentileri, umutları ve hayalleri vardır. Evlenme nedenleri bizim toplumumuzda oldukça farklıdır. Çünkü farklı kültürlerle yoğrulmuş bir toplumuz. Evlenmek bazı insanlar için aşık olunan erkek veya kız arkadaşla uzun bir birlikteliğe adım atmak iken, bazıları için dinin gereği ve belli bir yaşa ulaşmanın doğal sonucudur. Ekonomik kaygılar ve kadınların ekonomik özgürlüğe sahip olamaması ya da baba evinde şiddet gören bir çok kadın evliliği sığınak olarak seçtikleri bilinen bir gerçektir.

Evli insanların veya evlenmeyi isteyen insanların evlilikten beklentileri farklılık gösterir. Tarhan (2005)'e göre evlilik insanın psikolojik doğasının bir gereğidir ve insanlar bu sebepten ötürü evlenirler. Kadının ve erkeğin birbirine hem fizyolojik hem de psikolojik olarak evliliğe ihtiyacı vardır (Tarhan, 2005). Kişiler mutlu olmak için ve evlilikten beklentilerinin karşılanabileceği düşüncesiyle evlenirler (Gleen, 1991). İnsanlar mutlu olmak için evlenirler (Fowers, 1993). Kişiler kalıcı bir birliktelik kurmak için evlenirler (Saxton, 1982). Terry ve Kottman (1995)'a göre eşlerin evlenme sebeplerinin evlilikten beklentilerinin karşılanması, birbirlerine destek, sorunlara birlikte göğüs germek, mutlu olmak ve huzurlu olmak için olduğunu ifade etmiştir. İnsanlar mutlu olmak ve yaptığı evlilikten doyum alabilmek için evlenirler (Hawkins, 2005).

Evlenme nedenleri farklılık gösterse de evlilik her insanın hayatında yeni bir dönemin başlangıcı olur. Her ne kadar son dönemlerde evlilikten korkan kadın ve erkekler görülse de, ülkemizde yıllık evlenme oranlarındaki artışa bakıldığında evlilikten korkmanın çok da popüler olmadığı görülmektedir. Günümüzde birçok genç ve yaşlı insan hala evlenmeyi istemektedir.

Literatür sonuçlarının gösterdiği gibi kişilerin evlilikten beklentileri karşılandığı ölçüde evlilik doyumlarının arttığını görüyoruz. Burada karşımıza başka bir kavram çıkıyor; "Evlilik Doyumu". Evlilik doyumu bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısıdır (Tezer, 1996). Evlilik doyumu evliliğe ilişkin memnuniyet ve mutlu olmaktır (Buunk ve Vanyperen, 1991; Suitor; 1991). Akt. Engin 2000. Hawkins'e göre Mutsuz evlilik sürdüren çiftler evlilikten doyum almamaktadırlar (Akt; Curun 2008). Literatürde evlilik doyumunu etkileyen bir çok faktör vardır bunlardan biri de kişilik özelliklerdir. Özgüven (2000)' e göre kişilik özelliklerinin evlilik doyumu ile ilişkisi vardır. Dışadönüklük, uyumluluk,

sorumluluk kişilik özelliğine sahip eşlerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Bu çalışma evli çiftlerin kişilik özellikleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu konuda yapılacak olan diğer araştırmalara katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Araştırmada kişilerin çeşitli demografik bilgilerini elde etmek için kişilerin kişilik özelliklerini belirlemek için 'Beş Faktör Kişilik Ölçeği (5FKÖ), kişilerin evliliklerinden aldıkları doyumları belirlemek için 'Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)'i kullanılmıştır.

1.1. Kişilik Genel Bilgi

Kişilik ile ilgili farklı tanımlamalar yapılmıştır. Kişilik tek bir ifadeyle tanımlanamaz. Kişilik; bireysel farklılıklara dayanan, sabit, değişmez ve kendine özgü (her kişilik özelliği diğer kişilik özelliğinden farklıdır), genelleyci özelliğe sahiptir. Bununla birlikte kişiler bulunduğu çevreye göre farklı tutumlar sergileyebilirler çünkü kişilik plastisite özelliğine sahiptir. Kişilikte bulunan plastisite özelliğinin amacı; bulunduğu çevre kişiyi kendisine uydurur (Eren, 2001). Kişilik bireye özgü, kendi içinde bir bütün, tutarlı ve süreklilik içinde olan bir örüntüdür. Bu özellikler kişinin çevreye uyumunu sağlar (Ersanlı, 2005). Kişilik zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel özelliklerin sürekliliğidir. Bu yüzden kişilik kişinin geçmişteki, şimdiki ve gelecek zaman içindeki tüm mevcut özelliklerine denir (Erdoğan, 1997).

1.1.1. Kişiliği Oluşturan Faktörler

Kişiliği oluşturan iki faktör vardır bunlardan biri karakter diğeri ise huy (mizaç)'dur (Şenyuva, 2007).

Karakter ve huy ile ilgili bazı tanımlamalar yapılmıştır.

1.1.1.1. Karakter

Yetiştirilmenin ve çevrenin etkisiyle oluşmuş, öğrenilmiş ve zaman içinde değişebilen özelliklerdir (Akiskal ve ark., 1983). İlgı, yetenek, davranış biçimimiz bunlar bizim karakteristik özelliklerimizdir. Davranış biçimimiz, ilgi ve yeteneklerimiz zamanla değişebilmektedir. Bu sebeple karakter sabit değil değişken yönümüzdür (Baymur, 1994).

1.1.1.2. Huy (Mizaç)

Kişiliğin kalıtsal yönüdür ve yaşam boyu çok az değişen özelliklerdir (Akiskal ve ark., 1983). Huy kişinin doğuştan getirdiği özelliklerdir. Huyda karakter gibi kişiliğin bütününe değil bir kısmını oluşturmaktadır (Carrel, 1997). Huy (mizaç) genetik yolla gelen karakter sonradan elde edilen özelliklerdir (Akiskal ve ark., 1983).

1.1.2. Kişiliği Etkileyen Kalıtım (Biyolojik ve Genetik) ve Çevre Faktörleri

İnsanın kişiliği doğuştan gelen kalıtsal (biyolojik ve genetik) özelliği ve çevrenin etkisiyle şekillenir. Kişi kalıtım ve çevre şartları arasındaki karşılıklı etkileşim sonucunda kişilik özelliklerini kazanır. Kişiliğin birey ilişki kalıplarını belirleyen en temel yapı olduğunu söylemek mümkündür (Plomin ve Caspi, 1998).

Kişilik sadece bireye özgü özellikleri değil, kişinin içinde yaşadığı topluluğun belirli bazı özelliklerini de yansıttığı sonucu olduğu çıkartılabilir (Tınar, 1999). Cüceloğlu'na (1991) göre bireyi diğerlerinden ayıran kişinin iç ve dış çevresiyle kurduğu ilişkidir. Kişiler belirli bir kişilik özelliğine kalıtım ve çevre şartları arasındaki etkileşim sonucunda sahip olurlar. Bireyler belli bir kültür içerisinde yaşar ve bu kültürü seçme olanakları yoktur. İçinde bulunulan toplum bireyleri etkiler. Sosyo kültürel özellikler ise kişiliğin oluşmasında önemli olan çevre şartlarına en çok etki eden faktördür. (Eroğlu, 2000).

1.1.2.1. Kalıtım (Biyolojik ve Genetik) Faktörü

Kişiliği etkileyen faktörlerden biri kalıttır. Kalıtımla kuşaktan kuşağa aktarılan, kişilik yapısı ve davranışın kendisi olmayıp, bu üst yapıların üzerinde gelişip oluşacağı merkezi sinir sistemidir. Bu sistem, insanın, içinde yaşadığı çevreyle durmaksızın sürüp giden etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan davranışın niteliğini ve niceliğini saptar. Bu davranışların yinelenmesi, pekişmesi, birikimi kişilik yapısını oluşturur. Başka bir deyişle, üstünde kişiliğin oluştuğu, insanın doğuştan getirdiği temel yapı kalıtımla geçer. Kişilik bu temel yapıyla çevrenin sürekli etkileşimi sonucu oluşur İnsanların davranış şekilleri doğum itibariyle vardır. Kişilik özelliklerinde etkili olan kalıtım faktörü ne kadar kişilik özelliklerimizi belirliyor bunu gösteriyor (Saygın, 2010).

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde ve sonuçlar yorumlandığında kişiliğin oluşmasında ve gelişmesinde tek faktörün kalıtım olmadığını göstermektedir. Çünkü insanlar toplumla iletişim halindedir. İletişim kurduğumuz insanların, sosyal çevrenin, kültürel değerlerin, coğrafi ve fiziki şartların bizim kişiliğimizin oluşmasında etkili olmayacağını reddedemeyiz. Çünkü insan iletişim içindeyken öğrenen bir varlıktır. Bireyin kişiliğini, kalıtım faktörü etkilemesiyle birlikte çevre koşulları (aile, sosyokültürel ve coğrafi- fiziksel) faktörleri de etkilemektedir.

1.1.2.2. Çevre Faktörü

Kişiliği etkileyen diğer faktör olan çevre faktörünün etkisine bakılırsa, kişiliğin oluşmasında en önemli çevresel faktörlerden biri ailedir. Çünkü aile kişilerin sosyokültürel değerleri öğrenmeye başladıkları ilk yerdir. Bir çok araştırmada ortaya çıkan sonuç çocukların kişilik özelliklerinin bir kısmı aileden etkilenmektedir. Kız çocuğunun davranışlarının anneye,

erkek çocuğunun davranışlarının babaya benzerliğini görmek olanaklıdır (Hoffaditz, 1934). Genetik mirasın dışında anne babaların çocuklarına karşı sözel ve davranışsal boyutları çocuğun daha küçük yaşta kişilik gelişimini belli oranda etkilemektedir (Roach, 2006). Çocuklar gelişim dönemindeyken çevresinde rol modeli aldıkları kişilerin düşünce, duygu ve davranışlarından etkilenmektedirler. Bu sebeple ebeveynlerin sergilemiş oldukları davranışlar çocuğun kişilik gelişiminde önemli bir etkidir (Carter, 1954). Bir çok araştırma sonucu kişilerin kişilik özelliğini belirleyen faktörler arasında sosyal çevrenin; bireyin kişilik özelliğini içinde bulunduğu sosyal çevre etkilemektedir (Uysal, 2010). Kişiliğin, bireye özgü özelliklerinin yanında kişinin içinde yaşadığı topluluğun belirli bazı özelliklerini de yansıttığı sonucu olduğu çıkartılabilir (Tınar, 1999), kültürün; dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk, nörotizm ve deneyime açıklık gibi kişilik özellikleri üzerinde belli bir etkiye sahiptir (McCrae ve arkadaşları, 2000). Çocuklar yetişirken içinde bulunduğu kültürel değerlerin standartlarını taklit ederek öğrenirler (Güney, 2000), coğrafyanın; Nesiller boyunca belli coğrafyada yaşayan kişiler aynı düşünce, duygu ve davranış kalıpları içinde yaşadıkları için, o düşünce, duygu ve davranış kalıplarını benimsemişlerdir (Can, 2007), İnsanın içinde doğup büyüdüğü coğrafya kişiliğin gelişiminde etkilidir. İklim, tabiat ve yaşanan bölgenin fiziki şartlarının, kişilik özellikleri üzerinde belirgin etkileri de vardır (Karafakıoğlu, 2005). Bu yüzden ki, kişilik sadece bireyin kalımsal özelliklerin geçişinden değil, kişinin içinde yaşadığı aile, sosyal ve kültürel çevre, coğrafya gibi faktörlerin etkileşiminden oluşmaktadır.

1.1.3. Kişiliğin İncelenmesinde Başlıca Yaklaşımlar

Araştırmacılar kişiliği incelerken kişilik kuramlarını ortaya koymuşlar;

1.1.3.1. Psikanalitik Yaklaşım

Kişilik, cinsellik ve saldırganlık güdülerine karşı oluşturulan bir tepkidir. Cinsellik ve saldırganlık arasında bir çelişki güdülenir ve bu süreçte süperego devreye girer. Süperego otoriteyi temsil eder. Ego ise gerçekçi değerlendirmeler yaptığı için saldırganlık ve cinselliği bastırır ve bilinçaltına atar.

Bilinçaltına atılan bu güdüler farklı şekilde ortaya çıkar ve bu ortaya çıkan güdüler kişilik özelliklerini gösterir (Akyıldız, 2006).

1.1.3.2. Fenomenolojik (İnsancıl) Yaklaşım

İnsan davranışının genellikle üstünlük ve egemenlik vardır. Birey diğer insanlardan farklı, yaratıcı, benzersiz olduğu durumlarda güçlü, egemen olma hissi vardır. Eğer bu gücü ve hissiyatı birileri tarafından yıkılırsa sosyal ilişkisinde başka alanda gücünü kabul ettirecek davranışlara giriştiğini ifade etmektedir (Eren, 2001).

1.1.3.3. Sosyal Bilişsel Yaklaşım

Günlük yaşamda, insanların davranışlarını ne şekilde algılıyor ve nasıl yorumluyoruz, ve bunları sosyal çevremizden nasıl öğreniyoruz gibi soruların üzerinde duran sosyal bilişsel yaklaşım, kişiliğin temelini düşünsel süreçler ve algı oluşturmaktadır. Kişi herhangi bir davranışı sergilemeyi öğrenmesi için etrafındaki kişileri taklit eder. Gözleme davranışı insanların herhangi bir olayı yorumlamasındaki bilişsel süreçleri oluşturur (Friedman ve Sears, 2003).

1.1.3.4. Davranışsal Yaklaşım

Bireyleri, onların davranışlarını, ne yaptıklarını, nasıl konuştuklarını takip ederek onların özellikleri ve iç tecrübeleri haklarında bilgilenmiş olunur. Bu sebeple davranışsal yaklaşımda; kişinin davranışları kişinin kişiliğini oluşturur. (Liebert ve Spiegler, 1998).

Bu kişilik yaklaşımlarının önemi ve katkısı; karmaşık durumdaki davranışlara açıklık getirmek içindir (Girgin, 2007: 59).

1.1.4. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Kuramının Tarihsel Gelişimi

Beş Faktör Kişilik Modelinin ilk öncüleri Alport ve Odbert (1936), Tuhuston (1934)'dur. Kişiliğin boyutlarını anlatan bu Beş faktör önemli belli noktaları içermektedir. Her bir boyuttaki faktör her toplumda farklı anlamları içermektedir. Her bir kişilik boyutu bu kişilik özelliklerinin araştırıldığı toplumun dilinde bulunmuştur. Bu Beş Faktör kişilik modeli kişilerin davranış kalıplarını ortaya çıkartmaktadır (Demirkıran, 2006).

Alport ve Odbeint yaptığı bu çalışmada kişilerin kişilik özelliklerini bulmak için bir çok kelime elde etmiştir. Bu kelimeler bireyi diğerlerinden ayıracak nitelikteki kelimelerdir. Fakat Shaye (2009)'a göre Alport ve Odbentin yaptığı çalışma kişilik özelliklerini ortaya koymak için yeterli bir çalışma değildir. Daha sonra Catellin çalışması ortaya çıkmıştır. Cattell kişilik özellikleri ile ilgili bir sınıflama kurmuştur. Catell yaptığı çalışmada kaç tane kişilik özelliği var bunu keşfetmek için yaptı. Çalışma sonunda 16 kişilik faktörü elde etti. Yani kişiliği 16 boyutta elde etmiştir (Şengül, 2008, İbrahimoğlu, 2008). Daha sonra Norman Alport ve Odbert ile Cattellin geliştirmiş olduğu liste üzerinde çalışacak bir küme oluşturmuştur. Goldberg ise elindeki tüm bu listeleri kullanarak Beş Faktörlü bir sınıflama yapmıştır. Böylelikle Beş Faktör kuramının başlangıç aşamasındaki gelişim sürecinin ilk yıllarındaki kişilerden biride Goldberg olmuştur (Şengül, 2008). Goldberg (1990)'e göre Beş Faktör Kişilik Modeli, kişilerin kişilik özelliklerini oldukça çerçeveli ve güçlü bir şekilde ölçmektedir.

1.1.5. Kişilik Ölçekleri

Kişilerin kişilik özelliklerini ifade eden ölçekler kişilik ölçekleridir. Kişilerin ölçeklere sorulara katılım seviyeleri kişilerin kişilikleri hakkında bilgi verir (Atkinson, 1995). Kişilik testleri soru yanıt şeklindedir ve kişiler bu sorulara verdikleri cevaplarla kendilerini ifade ederler. Kişilik testleri kişilerin kişilik özelliklerini, durumlarını, niteliklerini belirler ve böylelikle kişiler belirli bir sınıflamanın içine girerler (Özgüven, 2000). Literatüre bakıldığında kişilik özellikleri ile ilgili yapılan araştırmalarda en çok beş faktör kişilik ölçeğinin kullanıldığını görüyoruz. En çok kullanılan kişilik ölçeklerinden biri Beş Faktör Kişilik Ölçeğidir (Isır, 2006). Bu yüzden çalışmada kullanılan ölçek; beş faktör kişilik ölçeğidir. Bu beş faktör kişilik modeli; dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk, nörotizm ve deneyime açıklık boyutlarıyla tanımlanır (Somer, 1999).

1.1.6. Beş Faktör Kişilik Modeli

1.1.6.1. Dışadönüklük

Dışadönük insanlar kendini ifade edebilen, coşkulu, girgin, heyecanlı, enerjik, sosyal, atılgan, sıcakkanlı, hareketli, kararlı konuşan, neşeli, sempatik, istekli, arkadaşça, tehlikeli durumlara atılmaktan hoşlanan, ani kararlarını harekete geçiren, değişiklikten hoşlanan, şaka yapmaktan hoşlanan, kendi başına kalmayı sevmeyen kişilerdir (Mete, 2006). Diğer insanlarla kolay iletişim kurabilen, insanlarla vakit geçirmeyi seven, işbirlikçi, ilişkilerinde yakınlık gösteren (Somer, 2002).

1.1.6.2. Sorumluluk

Sorumluluk; başarılı ve çok çalışan, odaklanma gücü yüksek, planlı hareket etmeyi bilen, düzenli ve disiplinli olan, sorunlarla baş etmeyi iyi becerebilen ve başladığı işi bitirebilen kişiliklerdir. Sorumluluk faktörünün iş hayatındaki bir işi bitirme açısından en önemli faktör olduğu söylenebilir. (Goldberg, 1990). Mete'ye (2006) göre iradeli, kararlı, motivasyon gücü yüksek, sabırlı, çalışkan, başarı kazanma güdüsü yüksek, azimli, kontrol ve disiplin sahibi olduğunu gösterir.

1.1.6.3. Uyumluluk

Saygılı, güvenli, esnek, açık kalpli, nazik, ince, bağışlayıcı, insanları seven, merhametli, arkadaşça davranan, yardımsever, dürüst, saf, iyi huylu, yardımsever, hoşgörü sınırı geniş olan, iyi iletişim kuran, güven verici, yumuşak kalpli gibi özellikleri barındırır.

Kişilerarası ilişkilerde uyumluluk boyutu temel faktördür. Bu faktör itaat/uyma, alçak gönüllük ve merhametlilik alt boyutları ile tanımlanmaktadır (Smith, 2004).

1.1.6.4. Nörotizm

Nörotizm kişilik özelliğine sahip kişiler endişeli, güvensiz, kızgın, gergin, kaygılı, düşünmeden hareket eden, eleştiriyi kabul eden, mükemmeliyetçi, kendisiyle uğraşan, sinirli, kaygılı gibi özelliklerle tanımlanmaktadır. Bu sebeple nörotizm kişilik özelliğine sahip olan kişiler aile yaşamlarında çatışma yaşarlar (Mete, 2006). Nörotizmin ekseninde kaygıda, depresyon, kızgınlık, sıkıntı gibi olumsuz duyguları yer almaktadır. Nörotizm faktöründe yüksek olan kişiler, sıklıkla karışık duygularla uğraşmak zorunda olduklarından, kuruntulu düşünceler ve düşmanca tepkiler gibi müsait olmayan başa çıkma mekanizmalarına başvurabilmektedirler (Goldberg, 1990).

1.1.6.5. Deneyime Açıklık

Deneyime açıklık hayal gücünün güçlü olması, entelektüel, hoşgörülü, iyimser, yeni fikirler üretmekten hoşlanan, sanata karşı ilgili, macerayı seven, kültürlü, kendini geliştirmeye açık, orijinal, açık görüşlü, kendi iç dünyasındaki olumlu düşünceleri sosyal ilişkilere yansıtan, akıllı ve sanatçı hassasiyetine sahip olma özellikleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Somer, 1998).

1.2. Evlilik

Kişilerin duygusal açıdan doyumlarını ve kişiliklerinin gelişmesini sağlayan bir kurumdur (Fower, 1992). Kişilerin evlilikten beklentileri, ilişkiyi yaşama şekilleri, kişilerin kişilik yapıları evlilikte önemli faktörlerdir (Çelik, 2006).

1.3. Evlilik Doyumu

Hinde (1997)'ye göre bireylerin mutlu olabilmesi için kişilerin evlilikte doyum yaşamasının önemi büyüktür. Evlilik doyumu ise kişilerin evlilik ilişkisinden beklentilerinin genel değerlendirmesidir. Durodoye (1997), evlilik doyumunu bireyin evlilik ilişkisi ile ilgili öznel değerlendirmesi olarak tanımlar. Bireyin kendi evlilik ilişkilerindeki gereksinimleri karşılama derecesine ilişkin algısıdır (Tezer, 1996).

1.3.1. Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Kuramlar

1.3.1.1. Sosyal Mübadele Kuramı

Sosyal Mübadele Kuramı ödül bedel kavramlarını ele alır. İkili ilişkileri ödül ve bedel mübadelesi olarak değerlendirmiştir. Bu mübadelede minimum ve maximum strateji önemlidir. Kişiler yüksek ödülün düşük bedelin olduğu ilişkileri seçerler ve kişiler bu tür ilişkileri daha rahat sürdürürler. Ödül ilişkiden alınan haz iken bedel bireyin performansını ketleyen faktördür (Thibaut ve Kelley, 1959).

1.3.1.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Bu kurama göre birey kendi evliliğinde eşine sergilediği tutumların çoğunu ebeveynlerinden gözlemleyerek öğrenmiştir. Bunun için bir kişi evliliğinde eşine karşı sergilediği davranışlar ailesinden gördüğü davranışların taklitidir. Küçükken kişiler ailelerini gözlerler aileleri neye ödül neye ceza veriyor bunu direk evlendiklerinde kişiler eşlerine uygularlar yani kendi düşünce sistemlerini kullanmazlar (Bandura, 1977).

1.3.1.3. Öğrenme Kuramı

Eşlerin birbirine karşı olan tavırları geçmiş yaşamda öğrendikleriyle ilgilidir. Evlilikte kişilerin birbirlerine karşı davranışları geçmişte edimsel koşullanmayla öğrenilmiştir (Binici, 2000).

1.3.1.4. Bağlamsal Kuram

Eşlerden birinin davranışı diğerinin davranışını etkiler. Birinin davranış şekli açık ve hızlı şekilde karşı tarafı etkiliyorsa karşı tarafın buna karşılık nasıl tepki verdiği bağlam ile yani evlilikteki değişken ile ilgilidir. Bu değişkenlerde kişilik özelliklerinin önemi vardır. Kişiler kendine sergilenen bir davranışa karşı nasıl bir tepki gösterecek, kişilerin kendilerine sergilenen davranışa karşılık verdikleri tepkiler kişilik özelliği ile ilgilidir (Bradbury ve Ficham, 1988).

1.3.1.5. Kişilerarası İletişime Dair Sosyal Biliş Kuramı

Bu kuram “insanların, diğer insanların kendileri hakkında ne düşündüğü” ile ilgilidir. Eşine davranışlarında sosyal çevredeki insanların nasıl algıladığına göre değil de, eşini olduğu kabul eden çiftlerin evlilik doyumları daha yüksektir (Gökmen, 2001).

1.3.2. Cinsiyete Göre Evlilik Doyumu

Cinsiyet faktörü, evli eşlerin evlilik sürecinde nasıl davranışlar sergileyeceği konusunda önemli bir etkidir. Kadınların ve erkeklerin evlilik doyumları arasında fark vardır Bremer, 1997). Schumm (1985), Kadınların ve erkeklerin evlilik doyumlarının farklı olduğunu ortaya koymuştur (Akt. Gökmen, 2001). Cinsiyet faktörü ile evlilik doyumu arasında ilişki vardır (Güven, 2005). Erkeklerin evlilik doyumu kadınlara göre daha yüksektir. Güngör (2007). Buna karşılık Acar (1998) Cinsiyet faktörü ile evlilik doyumu arasında herhangi bir ilişki yoktur. (Tufan Çetin, 2010).

1.3.3. Evlilikte Doyumsuzluk ve Boşanma

Kişiler mutlu olmak için evlenirler. Evli çiftlerin evliliklerinde beklentilerinin karşılanması ve mutlu olabilmeleri kişilerin evliliklerinden alacakları doyum açısından çok önemlidir. Kişilerin evliliklerinden doyum alabilmeleri için evlilikten beklentilerinin

karşılanması gerekir Çelik (2006). Fakat bu beklentiler her zaman karşılık bulmayabilir. Evliliklerde doyum yaşanmadığı zaman evlilik boşanma ile sonuçlanır (Hinde, 1997) Evliliklerinden doyum almayan çiftler boşanırlar (Sevim, 1999; Goleman, 2000 ve Güven, 2005).

1.4. Evlilikte Sorunların Önlenmesi

Sevim (1999)'a göre Eşler evliliklerinde yaşadıkları doyumsuzluk sonucunda son aşamaya gelmeden önce sorunu çözümlenmeye çalışmanın önemli bir davranış olduğunu düşünmektedir. Eşler bazen evliliklerinde yaşadıkları doyumsuzluk durumunun başında, bazen evlilikte doyumsuzluk durumları şiddetlendikten sonra bazen ise boşanma kararı vermeden önce psikolojik yardım aramaktadır. Eşlerin evlilikte her hangi sorun yaşadığı konudaki beklentilerine cevap verebilmek için bir uzmanlık alanı vardır. Buna "Evlilik Danışmanlığı" denilmektedir. Bu danışmanlık merkezlerinde evli eşlerin sorunlarına yardım edebilmek için evlilik terapistleri veya psikolojik danışmanlar bulunmaktadır.

Günümüzde evliliği yürümeyen kişilerin evlilik doyumlarının az olduğunu ve bu eşlerin bu sorunları için yardım alacakları hizmetin aile danışmanlığı olduğunu ifade etmiştir (Onur, 2000).

Eşler genelde bir soruna sahip olduklarını düşünmeye başladıkları andan ziyade, eşler için sorun şiddetlenince ya da bu sorunla başa çıkamayınca terapi desteği alma ihtiyacı hissediyor (Özgüven, 2000a).

Binici Azizoğlu (20002) çalışmasında evlilik sürecinde psikolojik yardım alanların psikolojik yardım almayanlara göre evliliklerinden daha çok doyum aldıklarını ifade etmiştir.

Evliliklerinde doyumsuzluk yaşayan eşlerin "evlilik ve aile danışman"larından destek almasının önemli olduğunu ifade etmiştir. (Kersten, 1990) Kersten'e (1990) göre de, evlilikteki doyumsuzluklara ilk aşamada müdahale edilmesi önemlidir. Bu yüzden de evlilik doyumunu etkileyen etmenlerin iyi bilinmesi ve evlilik ve aile danışmanlarının evliliğin ve ailenin değerlendirilmesinde çok yönlü bir bakış açısına sahip olması gerektiği Kersten tarafından vurgulamaktadır. Evlilik doyum kavramının çalışılması, hem bireysel, hem ailevi iyiliğin sağlanması ve sonucunda da sağlıklı evliliklerin topluma sağlayacağı yararlar açısından önemlidir (Bradbury ve Fincham, 1990).

1.5. Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu İlişkisi

Kişilik özellikleri evlilikte önemli bir faktördür. Evli bireylerin kendilerine en yakın hissettikleri kişiler çoğunlukla eşleridir ve bu sebeple de eşlerinden beklentileri en yüksektir. Bu da eşlerin birbirlerinin kişilik özelliklerini öğrenme çabası içinde olmasını gerektirir. Birbirlerinin beklentilerini, arzularını öğrenen çiftler daha kolay ve daha doğru bir iletişim

kurar. Karşı tarafın neden rahatsız olacağını, neden mutluluk duyacağını tahmin edebilirler. Karşı tarafın ihtiyaçlarının ne olduğunu daha net anlayabilir ve karşı tarafa daha kolay bir şekilde yardımcı olabilirler. Evlilikten sağlanan doyumunu da bu beklentilerin karşılanma derecesi belirlemektedir.

Literatürde kişilik özellikleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara baktığımızda; Smith (2004)'e göre dışadönük kişiliğe sahip olan bireyler, eşlerinin özgürlüklerine saygı göstermesini beklerler ve etrafta insanlar varken kendilerine iltifat edilmesinden hoşlanırlar. Heves duydukları şeyler için eşlerinden kabul ve takdir edilmek isterler. Sürprizleri severler. Meşgul olduklarında eşlerinin anlayış göstermesini beklerler. Hemen karar vermelerine müdahale edilmemesini isterler. Seçenekleri duymak isterler. Smith (2004) dışadönük kişilik özelliğine sahip kişilerin bu istekleri karşılandığında evliliklerinden doyum alacağını ifade etmiştir.

Sorumluluk kişilik özelliğine sahip kişiler evlilikte karşı tarafa güven verir. Planlı programlı, istikrarlı ve güvenilir olma gibi özelliklerinden dolayı eşlerinin evlilikten memnuniyetini yükseltirler. Sorumlu bir yapıya sahip olan insanların evlilik doyumu için kendileri gibi sorumluluk sahibi bir bireyle olmaları gerekir aksi halde evliliklerinde hayal kırıklığı yaşanması muhtemel olur (Kızgın, 2014).

Hünler ve Gençöz (2003)'e göre her evlilikte sorun yaşanabilir sorunun çözümünde kişilik özelliklerinin önemi vardır. Sorumluluk kişilik özelliğine sahip eşlerin evliliklerinden alacakları doyum daha yüksektir.

Sorumluluk kişilik özelliği puanı açısından, kadınlar erkeklere göre daha yüksek puana sahiptirler. Evliliklerde çiftler bir sorun ile karşılaştıklarında, kadınlar bu sorunun çözümündeki sorumluluğu erkeklere bıraktıklarında erkekler kadınların beklentilerini anlayamaz ve karşılayamazlar. Bu sebeple çiftler arasında anlaşmazlık başlar ve çiftlerin evlilik doyumları azalır (Goleman, 2000). Goodman (1999) sorumluluk kişilik özelliği puanı yüksek olan eşlerin, doyumlarının arttığını ifade etmiştir.

Evlilikte her iki eşin uyumluluk kişilik özelliğine sahip olması evlilikten duyulan doyuma etki eder. Çoğunlukla uyumluluk özelliklerine sahip olmayan eşlerin çatışma yaşayacağı ve uyumluluk kişilik özelliğine sahip olmayan kişilerin evlilikleri boşanma ile son bulur ya da eşlerin doyumsuz bir şekilde evlilikleri devam eder. (Algaç ve Çatay, 2007). Uyumluluk kişilik özelliğine sahip eşlerin evlilik doyumları daha yüksektir (Goleman, 2000). Uyumluluk kişilik özelliğine sahip insanlar eşlerine arkadaşça yaklaştıklarından ve empati kurma kabiliyetleri de gelişmiş olduğundan evlilik doyumları fazladır. Bu kişiler eşleriyle anlaşabildikleri için ve eşlerini kabullenen bir yapıya sahip olduklarından evliliklerinden de memnuniyet duyarlar (Kızgın, 2014).

Nörotizm kişilik boyutu, genellikle endişeli, güvensiz, korumacı, gergin ve kaygılı bir durumu ifade eder. Bu tür karakter özellikleri bireylerin iş ve aile yaşamında daha fazla çatışma yaşamalarına ve dolayısıyla daha fazla stres yaşamalarına ve evlilikten doyum alamamalarına neden olabilir (Metehan, 2006). Evli çiftlerde nörotizm kişilik özelliği puanı yüksek olan kadınların, nörotizm kişilik özelliği puanı yüksek olan erkeklere göre evlilik doyumu daha azdır. Mutsuz evliliklerde nörotizm kişilik özelliği cinsiyet farklılığı açısından açık bir şekilde öne çıkıyor (Bremer, 1997), Nörotizm kişilik özelliğine sahip eşlerin evlilik doyumlarının azaldığını ifade etmiştir (Cihan, 2007). Nörotizm düzeyleri yüksek bireylerin evlilikten doyumu nörotizm düzeyleri düşük olan kişilere göre daha zordur. Bu kişiler evliliklerinde yaşadıkları durumlar için de endişe duyma eğilimindedirler ve bu yüzden evlilik doyumları için bir rutin arayış içindedirler. Nörotizm düzeyleri düşük bireyler olayları daha sakin karşılar, daha az stres yaşarlar. Evlilikten doyum hissetmeleri, memnuniyet duymaları daha kolaydır (Doğan, 2013).

Deneyime açık kişilikler, deneyime açık olmayan kişiliklere göre eşlerine karşı daha toleranslıdır. Bunun nedeni farklılıkları olağan olarak karşılama eğilimleridir. Eşlerine karşı daha hoşgörülü bir yapıları vardır. Eşlerinin kendi farklı yapılarını yadırgamaz onları belli kalıpların içine sokma eğilimi göstermezler. Eşlerinden kendilerine benzer özelliklere sahip olmalarını beklemezler. Bu sebeple deneyime açık kişilikler kendilerine benzer özellikler gösterebilir ya da göstermez eşlerinden ve evliliklerinden genel olarak daha fazla memnuniyet duyarlar (Dembling, 2010).

Uyumluluk kişilik özelliği ve nörotizm kişilik özelliği evlilik doyumunu doğrudan etkiler fakat deneyime açıklık kişilik özelliği evlilik doyumu dolaylı yoldan etkiler. Güngör (2007)

Kişilik özellikleri ve evlilik doyumu ilişkisinin incelenmesi dışında literatürde evlilik doyumuyla ilgili bir çok araştırma yer almaktadır. Çatışma yaşayan eşler ile evlilik doyumu (Tezer, 1994), bazı sosyodemografik özellikler (yaş, cinsiyet, eğitim durumu) ile evlilik doyumu (Goleman, 2000), çatışma çözme stilleri ile evlilik doyumu (Bryne, 2000), eşlerin bağlanma stilleri ile evlilik doyumu (Özenç, 2002), eşlerin birbirlerine karşı kontrolçülük davranışı ve bağımlılık boyutları ile evlilik doyumu (Gökmen, 2000), anksiyete ve depresyon ile evlilik doyumu (Whisman, Brown ve Weinstock, 2004) gibi bir çok farklı araştırma bulunmaktadır.

Sonuç olarak ülkemizde ve yurtdışında evlilik doyumu ile ilgili çeşitli değişkenlerle araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Ancak evli çiftlerin kişilik özellikleri ile evlilik doyumuyla ilgili ülkemizde çok daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç vardır. Evli çiftlerin kişilik özellikleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkisinin incelendiği bu araştırmanın literatüre olumlu katkılarının olacağını düşünülmektedir.

2. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın amacından, hipotezlerinden, örneklemeden ve veri toplama araçlarından bahsedilecektir.

2.1. Çalışmanın amacı ve Hipotezler

Bu çalışmada, evli çiftlerin kişilik özelliklerinin evlilik doyumu ile arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda

Hipotezler

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler şu şekilde test edilmiştir.

1) Kadın ve erkek katılımcıların kişilik özellikleri ile evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

- 1.1) Kadınlarda uyumluluk boyutunda yüksek puan alanların evlilik doyumları düşük puan alanlara göre daha yüksektir.
- 1.2) Kadınlarda sorumluluk boyutunda yüksek puan alanların evlilik doyumları düşük puan alanlara göre daha yüksektir.
- 1.3) Kadınlarda nörotizm boyutunda düşük puan alanların evlilik doyumları yüksek puan alanlara göre daha yüksektir.
- 1.4) Kadınlarda dışadönüklük boyutunda yüksek puan alanların evlilik doyumları düşük puan alanlara göre daha yüksektir.
- 1.5) Kadınlarda deneyime açıklık boyutunda yüksek puan alanların evlilik doyumları düşük puan alanlara göre daha yüksektir.
- 1.6) Erkeklerde uyumluluk boyutunda yüksek puan alanların evlilik doyumları düşük puan alanlara göre daha yüksektir.
- 1.7) Erkeklerde sorumluluk boyutunda yüksek puan alanların evlilik doyumları düşük puan alanlara göre daha yüksektir.
- 1.8) Erkeklerde nörotizm boyutunda düşük puan alanların evlilik doyumları yüksek puan alanlara göre daha yüksektir.
- 1.9) Erkeklerde dışadönüklük boyutunda yüksek puan alanların evlilik doyumları düşük puan alanlara göre daha yüksektir.

1.10) Erkeklerde deneyime açıklık boyutunda yüksek puan alanların evlilik doyumları düşük puan alanlara göre daha yüksektir.

2) Benzer kişilik özelliğine sahip olan eşlerin evlilik doyumu ile ilişkisi vardır.

3) Kadınların ve erkeklerin kişilik özellikleri eşlerinin evlilik doyumunu etkiler.

3.1) Kadınların uyumluluk kişilik özelliği eşlerinin evlilik doyumlarını etkiler.

3.2) Kadınların sorumluluk boyutu eşlerinin evlilik doyumlarını etkiler.

3.3) Kadınların nörotizm boyutu eşlerinin evlilik doyumlarını etkiler.

3.4) Kadınların dışadönüklük boyutu eşlerinin evlilik doyumlarını etkiler.

3.5) Kadınların deneyime açıklık boyutu eşlerinin evlilik doyumlarını etkiler.

3.6) Erkeklerin uyumluluk boyutu eşlerinin evlilik doyumlarını etkiler.

3.7) Erkeklerin sorumluluk boyutu eşlerinin evlilik doyumlarını etkiler.

3.8) Erkeklerin nörotizm boyutu eşlerinin evlilik doyumlarını etkiler.

3.9) Erkeklerin dışadönüklük boyutu eşlerinin evlilik doyumlarını etkiler.

3.10) Erkeklerin deneyime açıklık boyutu eşlerinin evlilik doyumlarını etkiler.

2.2. Örneklem Seçimi

Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Göztepe ilçesinde yaşayan 25 yaş – 60 yaş arasındaki 50 evli çift oluşturmaktadır. Örneklem grubunun yaş ortalaması $41,1 \pm 8,4$ yıl (min=25, mak=64), erkeklerin yaş ortalaması $42,8 \pm 7,8$ yıl, kadınların $39,5 \pm 8,6$ yıl. Katılımcıların evlilik süresi $18,1 \pm 11,5$ yıl (min=0.3, mak=64) dir.

Araştırmayı uygulamak için araştırmaya katılan katılımcılara kabul edilmiş onam formu imzalatılmıştır. Araştırma kapsamında katılımcılara ölçekler elden teslim edilmiş, uygulama sırasında oluşabilecek sorulara cevap vermek için araştırmacı katılımcıların ulaşabileceği bir yerde hazır bulunmuştur. Anketi dolduran katılımcıların evli olmaları ve eşleriyle yaşamaları kriter olarak alınmıştır. Katılımcıların anketleri eşlerinden bağımsız olarak doldurmaları ve cevaplama işlemi bittikten sonra verilerin uygulayıcı tarafından yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Ayrıca katılımcıların isimlerinin gizli kalması sözü verilmiştir.

2.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla, Kişisel Bilgi Formu, 5 Faktör Kişilik Ölçeği (5 FKÖ), Evlilik Doyum Ölçeği (EYÖ) kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu katılımcıların sosyodemografik bilgilerini içeren 11 adet sorudan oluşmaktadır. Formda yaş, cinsiyet, medeni durum, evlenme şekli, kaçınıcı evliliği, evlilik süresi, çocuk sayısı, evliliğin kaçınıcı yılında hamile kalındığı, çalışma durumu, aylık gelir ile ilgili sorular yer almaktadır.

2.3.2. Beş Faktör Kişilik Ölçeği

Goldberg (1990) tarafından kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. BFKÖ, öz bildirim tarzı, 5’li Likert tipi (1-Hiç Katılmıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum), 49 maddelik bir ölçme aracıdır. Ölçek, dışa dönüklük, sorumluluk, uyumluluk, nörotizm ve deneyime açıklık olmak üzere beş faktörden oluşmaktadır. Testte 1-11 arası altsıfatlar dışadönüklük kişilik özelliğini, 11-21 arası altsıfatlar sorumluluk kişilik özelliğini, 21-30 arası altsıfatlar nörotizm kişilik özelliğini, 30-40 arası altsıfatlar uyumluluk kişilik özelliğini, 40- 49 arası altsıfatlar deneyime açıklık kişilik özelliğini ifade etmektedir. Testte bazı sorular ters kodlanmıştır; suskun, içedönük, durgun/pasif, çekingen/sıkılğan, neşesiz/somurtgan, dağınık, gevşek, sorumsuz/ihmalkar/umursamaz, tembel, gayretsiz/azimsiz, kuruntusuz, alingan olmayan, sakin/serinkanlı/telaşsız, dirençli, huysuz/ters/hırçın/aksi, saldırgan/kırıcı, acımasız, kavgacı, dikbaşı, muhafazakar/tutucu, geleneksel, dar görüşlü, sanata ilgisiz şeklindedir (5 F Kişilik Testi Ek 2 de verilmiştir). 56 ülkeye ait katılımcıların kişilik özellikleri konusunda yapılan bir çalışmanın (Schmitt, Allık, Mccrae ve ark., 2007) Türkiye ayağı kapsamında, Sümer ve Sümer (2005) tarafından yapılmıştır ve alt boyutlara ilişkin güvenilirlik katsayıları 0,64 ile 0,77 arasında değişen değerlerde rapor edilmiştir. Ölçeğin kullanıldığı çeşitli çalışmalarda ise alt boyutlara ilişkin güvenilirlik katsayıları 0,67 ile 0,83 (Ülke, 2006), 0,60 ile 0,73 (Basım, Çetin ve Tabak, 2009) ve 0,77 ile 0,81 (Ulu ve Tezer, 2010) arasında değişen değerlerde bulunmuştur. BFKÖ’nün yapı geçerliğini ortaya koymak üzere Basım ve diğ. (2009) tarafından yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucu 5 faktörlü yapıya ilişkin uyum iyiliği indeksleri, χ^2/sd (1397/584)=2,39, RMSEA= 0,059, CFI= 0,82, TLI= 0,79 olarak bulunmuştur.

2.3.3. Evlilik Yaşam Ölçeği

Ölçek eşlerin evlilikten aldığı doyumunu ölçmek amacıyla Tezer (1996) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 10 sorudan oluşan 5’li likert tipi bir ölçektir. 1 puan “kesinlikle katılmıyorum”, 2 puan “katılmıyorum”, 3 puan “kararsızım”, 4 puan “katılıyorum” ve 5 puan “kesinlikle katılıyorum” ifadelerini temsil etmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 50 en düşük puan ise 10 dur (Ek 3).

Ölçeğin geçerliğini belirlemek amacıyla, ölçek evli ve boşanmış bireylere uygulanmış ve grupların ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur

($t = 6.23, p < 0.01$). Bu bulgu ölçeğin dış ölçüte göre geçerliğinin kanıtı olarak gösterilmiştir. Ayrıca, kişilerin sosyal beğenirliğini ölçmek için Kişisel Davranış Anketi puanları ile karşılaştırma yapılmıştır. Sonuçlar bireylerin sosyal beğenirlik yönelimleri Evlilik Yaşam Ölçeğini çok az etkilendiği sonucu bulunmuştur ($r = 0.21$). Bu bulgu da ölçeğin geçerliğine dolaylı kanıt olarak gösterilmiştir. Ölçeğin test-tekrar test yöntemi ile belirlenen güvenilirlik kat sayısı 0.85, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise erkek grubunda 0.88, kadın grubunda 0.91 olarak bulunmuştur. Bu bulgular ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Tezer, 1996).

2.4. Analizi

Araştırmada toplanan veriler SPSS istatistik paket programında analiz edilmiştir. Verilerin tanımlanmasında sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri kullanılmıştır. İki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında verilerin yeterli olmadığı için parametrik olmayan testlerden mann-whitney U testi kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkinin değerlendirilmesinde pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Anlamlı ilişki bulunan değişkenler arasındaki ilişki ve etki düzeylerini belirlemek amacıyla regresyon testi uygulanmıştır. $p < 0.05$ düzeyi istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların yaş ortalaması, evlilik süresi Tablo 1’de, katılımcılara ait evlilik yaşam ölçeği puanı Tablo 2’de, erkeklerin ve kadınların evlilik yaşam ölçeği puanları ise Tablo 3’te, eşlerin cinsiyetlere göre Kişilik Testi Alt Ölçek Puanlarının düşük ve yüksek puan alanlarının Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları karşılaştırması Tablo 4 ve Tablo 5’te, kişilik testi alt ölçek puanları ile evlilik yaşam ölçeği puanları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi Tablo 6’te, Cinsiyetlere göre kişilik testi alt ölçek puanları ile evlilik yaşam ölçeği puanları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi Tablo 7’te ve Tablo 8’da sunulmuştur. Cinsiyetlere göre kişilik testi alt ölçek puanları arasındaki fark ile evlilik yaşam ölçeği puanları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi Tablo 9’da sunulmuştur. Bu bölümde veri analizi sonucu elde edilen bulgulara ve bu bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1: Yaş Ortalaması ve Evlilik Yaşam Süresinden Alınan Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

		n	%
Evllenme şekli	Görücü usulü	40	40
	Tanışarak	60	60
Kaçınıcı evlilik	İlk	97	97
	Birden fazla	3	3
Çocuk durumu	Var	86	86
	Yok	14	14
Çocuk sayısı	1 tane	32	36,4
	2 tane	48	54,5
	3 tane	4	4,5
	4 tane	4	4,5
Hamilelik yılı	Birinci yıl	26	53,1
	İkinci yıl	8	16,3
	Üçüncü yıl	10	20,4
	Dördüncü yıl	2	4,1
	Beşinci yıl	3	6,1
Çalışma durumu	Evet	71	71
	Hayır	29	29
Aylık gelir	1000 tl ve altı	12	14,3
	1000 – 2000 tl	25	29,8
	2000 – 4000 tl	34	40,5
	4000 – 5000 tl	12	14,3
	5000 tle ve üzeri	1	1,2
Yaş Ortalaması		41,1 ± 8,4	
Min-max		25- 64	
Evlilik Süresi Ortalaması		18,1 ± 11,5	

Araştırmaya katılan kişilerin yaş grubu 25- 64 yaş arasındır. 20 çift görücü usulü ile 30 çift tanışarak evlenmiştir. 3 çiftin 1 den fazla evliliği varken 97 çiftte bu durum söz konusu değildir. 86 çift çocukluyken 14 çiftin çocuğu yoktur. 1 çocuğa sahip 32, 2 çocuğa sahip 48, 3 çocuğa sahip 4, 4 çocuğa sahip 4 çift vardır. 6 çift evliliklerin 1. yılında, 8 çift 2. Yılında, 10 çift 3. yılında, 2 çift 4. yılında, 3 çift 5. yılında çocuk sahibi olmaya başlamıştır. Çiftlerden 71'i çalışıyor 29 çift ise çalışmamaktadır. 12 çiftin kazancı 1000 ve altı iken, 25 çiftin kazancı 1000-2000, 25 çiftin 2000-4000, 34 çiftin 4000-5000, 1 çiftin 5000- üzeridir.

Katılımcıların yaş ortalaması $41,1 \pm 8,4$ yıl (min=25, mak=64) olarak hesaplanmıştır. Erkeklerin yaş ortalaması $42,8 \pm 7,8$ yıl, kadınların $39,5 \pm 8,6$ yıl olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların evlilik süresi $18,1 \pm 11,5$ yıl (min=0.3, mak=64) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2: Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları ve Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları

n=100	min	maks	Ortalama±std sapma
Dışadönüklük	2	7	5,2±1,3
Sorumluluk	3	7	5,7±1,0
Nörotizm	1	6	3,5±1,2
Uyumluluk	2	7	5,5±1,2
Deneyime açıklık	2	7	4,9±0,9
Evlilik yaşam ölçeği	11	42	34,2±4,4

Evlilik yaşam ölçeği tam puanı testimizde 50'dir. Katılımcılara ait evlilik yaşam ölçeği puanı $34,2 \pm 4,4$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3: Cinsiyetlere Göre Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları ve Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları

	Erkek n=50 ortalama	Kadın n=50 ortalama
Dışadönüklük	5,3±1,3	5,1± 1,4
Sorumluluk	5,6± 1,0	5,8± 1,0
Nörotizm	3,7± 1,1	3,6± 1,2
Uyumluluk	5,4± 1,3	5,7± 1,1
Deneyime açıklık	4,8± 0,9	4,9± 1,0
Evlilik yaşam ölçeği	34,3± 4,8	34, 0± 3,9

Erkeklerin yaş ortalaması $42,8 \pm 7,8$ yıl, kadınların $39,5 \pm 8,6$ yıl olarak hesaplanmıştır. Kadınların evlilik yaşam ölçeği puanı $34,0 \pm 3,9$; erkeklerin $34,3 \pm 4,8$ olarak hesaplanmıştır.

Kişilik testi alt ölçek puanlarında düşük puanlar 3 puan ve altı, yüksek puanlar ise 6 ve üstü olarak belirlenmiştir. Buna göre hem kadınların hem de erkeklerin evlilik yaşam ölçeğine etkisi incelenmiştir. Düşük puanlara kişi sayısı az düştüğünden dolayı karşılaştırma testi olarak parametrik olmayan mann whitney U testi kullanılmıştır. Erkeklerde ve kadınlarda karşılaştırma sonucu elde edilen bulgular Tablo 4 ve Tablo 5'te dir.

Tablo 4: Erkeklerin Kişilik Testi Alt Ölçek Puanlarının Düşük ve Yüksek Puan Alanlarının Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları Karşılaştırması

		N	Ortalama	Std sapma	Serbestlik derecesi	U	p
Dışadönüklük	Düşük Puan	4	37,75	3,40	35	-1,527	0,14
	Yüksek Puan	33	34,70	3,34			
Sorumluluk	Düşük Puan	3	30,67	3,21	39	-2,189	0,023*
	Yüksek Puan	38	35,13	3,29			
Nörotizm	Düşük Puan	23	35,65	3,31	26	-2,327	0,019*
	Yüksek Puan	5	31,40	3,36			
Uyumluluk	Düşük Puan	3	33,67	4,16	36	-0,681	0,536
	Yüksek Puan	35	35,49	3,03			
Deneyime açıklık	Düşük Puan	3	26,67	13,58	25	-2,467	0,017*
	Yüksek Puan	24	34,38	3,47			

Erkeklerde dışadönüklük boyutunda yüksek puan alanlar ile düşük puan alanların evlilik doyumları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sorumluluk boyutunda yüksek puan alanlar ile düşük puan alanların evlilik doyumları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($z=-2.189$; $p<0.05$). Sorumluluk puanı yüksek olanların evlilik doyum puanları daha yüksek bulunmuştur. Nörotizm boyutunda yüksek puan alanlar ile düşük puan alanların evlilik doyumları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($z=-2.327$; $p<0.05$). Nörotizm puanı düşük olanların evlilik doyum puanları daha yüksek bulunmuştur. Erkeklerde uyumluluk boyutunda yüksek puan alanlar ile düşük puan alanların evlilik doyumları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Deneyime açıklık boyutunda yüksek puan alanlar ile düşük puan alanların evlilik doyumları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($z=-2.467$; $p<0.05$). Deneyime açıklık puanı yüksek olanların evlilik doyum puanları daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 5: Kadınların Kişilik Testi Alt Ölçek Puanlarının Düşük ve Yüksek Puan Alanlarının Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları Karşılaştırması

		n	Ortalama	Std sapma	Serbestlik derecesi	U	p
Dışadönüklük	Düşük Puan	5	31,00	3,08	31	-2,327	0,019
	Yüksek Puan	28	34,93	3,76			
Nörotizm	Düşük Puan	15	35,20	3,90	22	-1,261	0,215
	Yüksek Puan	9	33,56	3,61			
Uyumluluk	Düşük Puan	2	32,00	7,07	41	-0,638	0,567
	Yüksek Puan	41	34,27	3,92			
Deneyime açıklık	Düşük Puan	2	30,50	4,95	29	-1,294	0,241
	Yüksek Puan	29	34,66	4,14			

Evli kadınların dışadönüklük boyutunda yüksek puan alanlar ile düşük puan alanların evlilik doyumları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($z=-2.32$; $p<0.05$). Dışadönüklük puanı yüksek olanların evlilik doyum puanları daha yüksek bulunmuştur. Evli kadınlarda sorumluluk alt boyutunda düşük puan alanlar olmadığı için karşılaştırma yapılamamıştır. Kadınlarda Nörotizm alt boyutunda yüksek puan alanlar ile düşük puan alanların evlilik doyumları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bununla birlikte ortalamalar karşılaştırıldığında düşük puan alanların görece olarak evlilik doyum puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Uyumluluk alt boyutunda ve deneyime açıklık alt boyutunda yüksek puan alanlar ile düşük puan alanların evlilik doyumları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 6: Eşlerarası Kişilik Testi Alt Ölçek Puan Farkları ile Eşlerin Evlilik Yaşam Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

		Evlilik yaşam toplamı	Evlilik yaşam	Fark dışı dönüklük	Fark dürüstlük	Fark nörotizm	Fark hoşnutluk	Fark deneyim
Evlilik yaşam ortalama	r	1,000	1,000	0,224	-0,283	-0,090	0,013	-0,111
	p	0,000		0,118	0,046	0,535	0,928	0,443
Fark dışadönüklük	r	0,224	0,224	1,000	0,054	0,072	0,083	0,121
	p	0,118	0,118		0,711	0,619	0,568	0,401
Fark sorumluluk	r	-0,223	-0,283	0,054	1,000	-0,064	0,151	0,215
	p	0,046	0,046	0,711	-	0,660	0,294	0,135
Fark nörotizm	r	-0,090	-0,090	0,072	-0,064	1,000	0,177	0,238
	p	0,535	0,535	0,619	0,660		0,218	0,097
Fark uyumluluk	r	0,013	0,013	0,083	0,151	0,177	1,000	0,267
	p	0,928	0,928	0,568	0,294	0,218		0,061
Fark deneyim	r	-0,111	-0,111	0,121	0,215	0,238	0,267	1,000
	p	0,433	0,443	0,401	0,135	0,097	0,061	0,215

Eşler arası (n=50 çift) kişilik alt ölçek puan farkları ile evlilik yaşam ölçeğinden aldıkları puan toplamları arasındaki ilişki incelendiğinde; sorumluluk puanları arasındaki fark ile evlilik yaşam ölçek puan toplamları arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-0,283$, $p=0,046$). Diğer alt ölçek puan farkları ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 7: Erkeklerin Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları ile Kadınların Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

n=50		Kadın Evlilik yaşam ölçeği	Erkek Evlilik yaşam ölçeği	Dışa dönüklük	Sorumluluk	Nörotizm	Uyumluluk	Deneyime açıklık
Kadın Evlilik yaşam ölçeği	r	1	0,466	0,146	0,192	-0,349	0,286	0,148
	p		0,001	0,312	0,181	0,013	0,044	0,304
Erkek Evlilik yaşam ölçeği	r	0,466	1,000	0,027	0,380	-0,320	0,389	0,176
	p	0,001*		0,854	0,006	0,023	0,005	0,221
Dışadönüklük	r	0,146	0,027	1,000	0,385	-0,003	0,120	0,423
	p	0,312	0,854		0,006	0,986	0,407	0,002
Sorumluluk	r	0,192	0,380	0,385	1,000	-0,189	0,376	0,428
	p	0,181	0,006*	0,006*		0,189	0,007	0,002
Nörotizm	r	-0,349	-0,320	-0,003	-0,189	1,000	-0,542	-0,141
	p	0,013*	0,023*	0,986	0,189		0,001	0,328
Uyumluluk	r	0,286	0,389	0,120	0,376	-0,542	1,000	0,435
	p	0,044*	0,005*	0,407	0,007*	0,000*		0,002
Deneyime açıklık	r	0,148	0,176	0,423	0,435	-0,181	0,435	1,000
	p	0,304	0,221	0,002*	0,002*	0,328	0,002*	

Evli erkeklerin nörotizm kişilik özellikleri puanı ile kadınların evlilik yaşam ölçeği puanı arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = -0,320$, $p = 0,023$). Evli erkeklerin uyumluluk kişilik özellikleri puanı ile kadınların evlilik yaşam ölçeği puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = 0,286$, $p = 0,044$). Erkeklerde nörotizm ve uyumluluk alt boyutlarının kadınların evlilik yaşam ölçeğini ne kadar iyi tahmin ettiğini araştırmak amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır (Ek:5 Tablo 1, Tablo 2).

Tablo 8: Kadınların Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları ile Erkeklerin Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

n=50		Kadın Evlilik yaşam ölçeği	Erkek Evlilik yaşam ölçeği	Dışadönüklük	Sorumluluk	Nörotizm	Uyumluluk	Deneyime açıklık
Kadın Evlilik yaşam ölçeği	r	1	,466	,227	,335	-,184	,252	,183
	p		,001	,113	,017	,200	,078	,202
Erkek Evlilik yaşam ölçeği	r	,466*	1	,230	,465	-,058	,290	,256
	p	,001		,108	,001	,691	,041	,072
Dışadönüklük	r	,227	,230	1	,506	-,181	,270	,417
	p	,113	,108		,000	,208	,058	,003
Sorumluluk	r	,335*	,465*	,506*	1	-,105	,412	,421
	p	,017	,001	,000		,466	,003	,002
Nörotizm	r	-,184	-,058	-,181	-,105	1	-,319	-,182
	p	,200	,691	,208	,466		,024	,205
Uyumluluk	r	,252	,290*	,270	,412*	-,319*	1	,590
	p	,078	,041	,058	,003	,024		,000
Deneyime açıklık	r	,183	,256	,417*	,421*	-,182	,590*	1
	p	,202	,072	,003	,002	,205	,000	

Evli kadınların sorumluluk kişilik özellikleri puanı ile erkeklerin evlilik yaşam ölçeği puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r= 0,465$, $p=0,001$). Evli kadınların uyumluluk kişilik özellikleri puanı ile erkeklerin evlilik yaşam ölçeği puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r= 0,290$, $p=0,041$). Sorumluluk ve uyumluluk alt boyutlarının evlilik yaşam ölçeğini ne kadar iyi tahmin ettiğini araştırmak amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır (Ek:5 Tablo 3, Tablo 4).

Tablo 9: Erkeklerin Nörotizm Alt Ölçeğinin Puanının Kadınların Evlilik Yaşam Ölçeği Puanına Etkisi

Model	Standartlaştırılmamış Katsayı		Standartlaştırılmış Katsayı	t	Sig.	
	B	Std. Error	Beta			
1	(Sabit)	38,059	1,649	23,073	,000	
	Nörotizm	-1,200	,464	-,349	-,584	,013

Bağımlı Değişken: EYO

Nörotizm değişkeni ile EYO değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki ($F_{1,48}=13,269$; $p<0,05$) bulunmuştur. Modelimiz $EYO=38.009-1.20 \times \text{nörotizm}$ 'dir. Buna göre nörotizm puanı 1 puan arttığında EYO değeri 1.2 puan düşmektedir.

Tablo 10: Erkeklerin Uyumluluk Alt Ölçeğinin Puanının Kadınların Evlilik Yaşam Ölçeği Puanına Etkisi

Model	Standartlaştırılmamış Katsayı		Standartlaştırılmış Katsayı	t	Sig.	
	B	Std. Error	Beta			
1	(Sabit)	29,287	2,352	12,451	,000	
	Uyumluluk	,880	,426	,286	2,067	,044

Bağımlı Değişken: EYO

Uyumluluk değişkeni ile EYO değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki ($F_{1,48}=4,408$; $p<0,05$) bulunmuştur. Diğer modelimiz $EYO =29.287+0.88 \times \text{Hosluk}$ 'dur. Bu modele göre uyumluluk puanı 1 puan a arttığında EYO değeri 0.88 puan artmaktadır.

Tablo 11: Kadınların Sorumluluk Alt Ölçeğinin Puanının Erkeklerin Evlilik Yaşam Ölçeği Puanına Etkisi

Model	Standartlaştırılmamış Katsayı		Standartlaştırılmış Katsayı	t	Sig.	
	B	Std. Error	Beta			
1	(Sabit)	20,735	3,767	5,504	,000	
	Sorumluluk	2,335	,641	,465	3,643	,001

Bağımlı Değişken: EYO

Sorumluluk değişkeni ile EYO değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki ($F_{1,48}=6,676$; $p<0,05$) bulunmuştur. Sorumluluk alt boyutu ile regresyon modelimiz $EYO=20.735+2.335 \times \text{sorumluluk}$ 'tur. Buna göre sorumluluk puanı 1 puan arttığında EYO değeri 2.335 puan yükselmektedir.

Tablo 12: Kadınların Uyumluluk Alt Ölçeğinin Puanının Erkeklerin Evlilik Yaşam Ölçeği Puanına Etkisi

Model	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış	t	Sig.
	Katsayı		Katsayı		
	B	Std. Error	Beta		
1	(Sabit)	26,888	3,581	7,510	,000
	Uyumluluk	1,303	,620	,290	2,100

Bağımlı Değişken: EYO

Uyumluluk değişkeni ile EYO değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki ($F_{1,48}=4,273$; $p<0,05$) bulunmuştur. Uyumluluk alt boyutu regresyon modelimiz $EYO = 26.888 + 1.303 \times \text{uyumluluk}$ 'tur. Bu modele göre uyumluluk puanı 1 puan arttığında EYO değeri 1.303 puan artmaktadır.

4. TARTIŞMA

Araştırmamıza baktığımızda sorumluluk ve deneyime açıklık puanları yüksek olan erkeklerin evlilik doyum puanları daha yüksek nörotizm puanları düşük olan erkeklerin ise evlilik doyum puanları daha yüksektir. Dışadönüklük puanı yüksek olan kadınların evlilik doyum puanları ise daha yüksektir. Literatüre baktığımızda Malouff ve arkadaşlarının (2010) 19 çalışma üzerine yaptıkları metaanaliz sonucuna göre düşük nörotizm, dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk puanları yüksek olan evli kadınların evlilik doyum puanlarının daha yüksek olduğunu, erkeklerde de düşük nörotizm, dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk puanları yüksek ise evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Blum ve Mehriban (1990) uyumluluk kişilik özelliğinden yüksek puana sahip olan evli kadınların evlilik doyumları puanının daha yüksek olduğunu, uyumluluk kişilik özelliğinden yüksek puana sahip olan erkeklerin de evlilik doyumları puanlarının daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Amiri ve arkadaşlarının (2011) İran'da 50 üniversite öğrencisi evli çift üzerinde yaptıkları araştırmada dışadönüklük kişilik özelliğinden yüksek puana sahip olan kadınların evlilik doyum puanları daha yüksektir aynı şekilde dışadönüklük kişilik özelliğinden yüksek puana sahip olan erkeklerin evlilik doyumları daha yüksektir.

Araştırmamızda kadınların dışadönüklük puanlarının yüksek olması evlilikten alacakları doyumu arttırmaktadır sonucu Malouff ve arkadaşlarının (2010) kadınların dışadönüklük puanlarının yüksek olması evlilikten alacakları doyumu arttırmaktadır sonucuyla örtüşmektedir. Araştırmamızda erkeklerin sorumluluk kişilik puanının yüksek ve düşük nörotizm puanına sahip olması evlilik doyumunu artırır sonucu Malouff ve arkadaşlarının (2010) sonucuyla örtüşürken, araştırmamızdaki erkeklerle ilgili diğer sıfatların evlilik doyumunu ile arasındaki sonuçlar Malouff ve arkadaşlarının (2010) örtüşmemektedir. Blum ve Mehriban (1990) kadın ve erkeklerdeki uyumluluk kişilik özelliği ile evlilik doyumunu arasındaki ilişki bizim sonucumuzla örtüşmemektedir. Amiri ve arkadaşlarının (2011) çalışması bizim çalışmamızdaki kadınların dışadönüklük kişilik özelliği ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyle örtüşmektedir.

Çalışmamızda erkeklerde nörotizm puanlarının yüksek olması erkeklerin evlilikten aldıkları doyumları düşürmektedir. Amiri ve arkadaşlarının (2011) İran'da 50 üniversite öğrencisi evli çift üzerinde yaptıkları araştırmada evli erkeklerin nörotizm kişilik özelliğinin puanının artması ile erkeklerin evlilik doyumunun azaldığı bulunmuştur. Javanmard ve Garegozlo'nun (2013) 35 üniversite öğrenci evli çift üzerinde yaptığı araştırmaya göre ise beş faktörden sadece nörotizm arttıkça evlilik doyumunun azaldığı bulunmuştur. Karney ve Bradbury (1995) kişilik ve evlilik üzerine yaptıkları literatür taramasında kişilik özelliklerinden en çok nörotizm kişilik özelliği puanının yüksek olması düşük evlilik doyumunu ile ilişkili olduğu

görülmüştür. Kitamura ve Aoi'nin çalışmalarında evlilik doyumunu düşük nörotizm ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı olarak ilişki olduğu bulunmuştur (Kitamura, 1998). Bu sonuçlara baktığımızda nörotizm ve evlilik doyumunun kültürden bağımsız bir negatif ilişki içinde olduğu çıkarımı yapılabilir.

Eşler arası kişilik alt ölçek puan farkları ile evlilik doyumları arasındaki ilişki incelendiğinde; sorumluluk puanları arasındaki fark ile evlilik doyumları arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Eşlerin sorumluluk puanları farkı azaldıkça evliliklerinden aldıkları doyum artar, sonucumuz ise literatürlerle benzerlik göstermektedir. Malouff ve arkadaşlarının (2010) 19 çalışma üzerine yaptıkları meta- analiz sonucuna göre sorumluluk faktörü ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki çıkmıştır bu sebeple eşler arasındaki sorumluluk puan farklarının azalması evlilik doyumunu artırır sonucu araştırmamızla örtüşmektedir. Literatüre baktığımızda ise eşler arası kişilik puan farklarını ölçen araştırmaya rastlanmamaktadır. Fakat Blazer, Corsini, Dymond, Pickford, Signori, Rempel, Levinger ve Breedlove çalışmasında benzer kişilik özelliklerinden (dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk, nörotizm, deneyime açıklılık) yüksek puan alan evli çiftlerin, evlilikten alacakları doyum kadın ve erkeğe göre farklılık göstermektedir (Levinger, 1966).

Evli erkeklerde uyumluluk kişilik özelliği puanının yüksek olması eşlerinin evlilik doyumu puanını yükseltirken, evli erkeklerde nörotizm kişilik özelliği puanının yüksek olması eşlerinin evlilik doyumu puanlarını düşürmektedir. Uyumluluk ve sorumluluk kişilik özelliğine sahip olan kadınların eşlerinin evlilik puanları daha yüksek bulunmuştur. (Watson, 2004; Hayes & Joseph 2003; Karney & Bradbury 1995) in çalışmasına göre kadınların dışadönük kişilik özelliği puanının yüksek olması erkeklerin evlilik doyumunda pozitif yönde etkiye sahiptir, erkeklerde dışadönüklük kişilik özelliği puanının yüksek olması kadınların evlilik doyumunu pozitif yönde etkilemektedir sonuçları bizim çalışmamızla örtüşmemektedir.

(Barelds, 2005; Shiota & Levenson, 2007) kadınların nörotizm kişilik özelliği puanının yüksek olması eşlerinin evlilikten alacağı doyumu azaltmaktadır, erkeklerin nörotizm kişilik özelliği puanının yüksek olması eşlerinin evlilikten alacağı doyumu azaltmaktadır. Kadınların nörotizm kişilik özelliği puanının yüksek olması erkeklerin evlilik doyumunu azaltır sonucu bizim çalışmamızla örtüşmezken, erkeklerin nörotizm kişilik özelliği puanının yüksek olması kadınların evlilikten alacağı doyumu azaltacaktır sonucu çalışmamızla örtüşmektedir.

Araştırmamızın sonuçları gösteriyor ki kişilik özelliklerinin evlilik doyumu ile arasında anlamlı bir ilişki var. Kişilik özelliğimizin ne olduğu evlilik doyumumuza etkisini belirlemektedir. Literatüre baktığımızda Jockin, McGue ve Lykken'in (1996) çalışmasına göre boşanma riskinin %25'i eşlerin kişilik özellikleri ile açıklanmaktadır. Russel ve Wells'in

araştırmasına göre ise eşlerin kişilik özellikleri evlilikten alacakları memnuniyeti %60 etkilemektedir.

Kişilik özellikleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişki dışında, Türkiye’de ve dünyada kişilik bozuklukları ve evlilik doyumları arasındaki ilişkiye baktığımızda ise son 20 yılda akademik çalışmalarda evlilik ilişkileri ve kişilik özellikleri arasında yenilenen bir ilgi oluşmuştur (South, Turkheimer & Oltmanns, 2008). Örneğin; kişilik bozukluğu olan kişilerin daha fazla ilişkilerde geçimsizlik gösterdiği bulunmuştur (Craig, 2003; Gpndolf & White, 2001). Daley, Burge ve Hammen’in çalışmasına göre (2000) 4 yıllık romantik ilişki işlevsizliği, eksen- II semptomatolojisi ile açıklanmıştır. South, Turkheimer ve Oltmanns’ın yaptığı çalışmada (2008) DSM-IV’te bulunan 10 kişilik bozukluğunun taranmış ve sınır kişilik bozukluğu ve bağımlı kişilik bozukluğu özelliklerinin yüksek sözel ve düşük evlilik doyumlarına sahiptirler.

Çalışmanın sonuçları, sınırlılıkları ve gelecek araştırmalar için öneriler literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

4.1. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Araştırmanın sınırlılıklarından biri örneklemin demografik özellikleridir. Yaş dağılımının daha sınırlı olması, farklı eğitim, meslek ve sosyoekonomik düzeye sahip örneklemelerin alınması diğer araştırmalara güvenilirlik açısından önerilmektedir.

Evlilik doyumu ya da kişilik özellikleri ile ilgili yapılacak başka çalışmalar, daha büyük gruplarla daha geniş sahada çalışılması ve evlilik doyumunun farklı değişkenlerle ilişkilerine bakılması önerilebilir.

Araştırmada sadece evli çiftlerle çalışılmıştır. Daha sonra yapılacak araştırmalarda evli ve flört eden çiftlerin birlikte çalışmaya katılması ve karşılaştırmalı bilgiler edinilmesi önemli olabilir. Evli ve flört eden çiftlerinde kişilik özellikleri değişiklik gösterebilir. Evliler için önemli faktör olan kişilik özellikleri, flört edenler için önemli bir faktör olmayabilir. Araştırmacılara bu konuya değinmeleri tavsiye edilmektedir.

Kişilerin kişilik özelliklerine uygun bireyler seçebilmeleri veya doyumun yaşanmadığı evliliklerde evlilik boşanma noktasına gelmeden, evliliklerinin boşanma ile sonuçlanmaması için evlilik öncesinde evlilik planlaması ile kişilere bireysel danışmanlık hizmeti yada evlilik danışmanlığı hizmeti önerilmektedir.

Kişilik özelliklerini ölçen daha çeşitli ölçek geliştirme çalışmaları yapılması önerilmektedir.

Türkiye’de araştırma konumu ile ilgili fazla çalışma yapılmamıştır. Tekrar ölçümlerin iyi olduğu düşünülerek, araştırmada ölçtüğüm faktörlerin tekrardan başkası tarafından araştırılması tavsiye edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, H. (1998). *Ankara'da sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu genel müdürlüğü'ne bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan üniversite mezunu evli personelin evlilik doyumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akiskal H.S., Hirschfeld M.A., Yerevanian B.I. (1983) The relationship of personality to affective disorders. *Arch Gen Psychiatry*, 40: 801-810.
- Algaç, G., ve Çatay, Z. (2007). Evlilik süresinin ilişki yürütme tutumlarına ve evlilik memnuniyetine etkisi. *18 Mart 2007, IV. Ulusal Aile ve Evlilik Terapileri Kongresi*, Sözel Bildiri, İstanbul.
- Aliyev, P. (2008). *Beş faktörlü kişilik özellikleri ve cinsiyet rollerinin üniversite alan seçimi ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Allport, G. W. (1937). *Personality: Psychological interpretation*. Holt, Rinehart and Winston, New York.
- Amiri M., Farhoodi F., Abdolvand N., Bidakhavidi A.R. (2011). A study of the relationship between big-five personality traits and communications styles with marital satisfaction of married students majoring in public universities of Tehran, *Procedia- Social and Behavioral Sciences*. 30, 685- 689.
- Atkinson, R.; Atkinson, R.C ve Hilgard, E.R. (1995). *Psikolojiye giriş*. (Çev. Atakay, K.; Atakay, M. ve Yavuz, A.). İstanbul: Sosyal Yayınları
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New Jersey: Prentice-Hall
- Barelds, D. P. H. (2005). Self and partner personality in intimate relationships. *European Journal of Personality*, 19, 501–518.
- Baymur, F. (1994). *Genel psikoloji*. 8. Basım İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Binici-Azizoğlu, S. (2000). *Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Blum, J.S., and Mehrabian, A. (1999). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. *Journal of Personality*, 67, 93- 125.
- Bradbury, N.B. ve Fincham, F.D. (1990). Attributions in marriage: review and critique. *Psychological Bulletin*, 107 (1), 3-33.
- Bradbury, T.N. ve Fincham, F.D. (1988), Individual difference variables in close relationships: A contextual model in marriage as an integrative framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54 (4), 713-721.
- Bremer, S. (1997). Marital satisfaction and aging: research findings.
Web: <http://www.hope.edu/academic/psychology/335/webrep/> 22 Kasım 2006'da alınmıştır.
- Budak, S. (2009). *Psikoloji sözlüğü*. (4. basım). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Buunk, B.P. and Vanperen, N.W. (1991). Referential comparisons, relational comparisons and exchange orientation: their relation to marital satisfaction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17 (6): 709-717.
- Can, Y. (2007). *A tipi ve B tipi kişilikler bakımından mobbing kişilik ilişkisinin incelenmesi ve bir uygulama*. Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.
- Carrel, A., (1997). *İnsan denen meçhul*. (Birinci Baskı). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Cihan-Güngör, H. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Ankara.
- Craig, R.J. (2003). Use of the million clinical multiaxial inventory in the psychological assesment of domestic violence: a review. *Agression and Violent Behaviour*; 8, 235-243.
- Cüceloğlu D. (1991). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyumunu ölçme çalışması*. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Adana.

- Daley, S.E., Burge, D., and Hammen, C. (2000). Borderline personality disorder symptom as predictors of 4 year romantic relationship dysfunction in young women: Addressing issues of specificity. *Journal of Abnormal Psychology*, 109, 451- 460
- Demirkıran, S. (2006). *Özel sektördeki yöneticilerin ve çalışanların bağlanma stilleri, kontrol odağı işdoymu ve beş faktör kişilik özelliklerinin araştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, İ. (2009). *Dünden bugüne Türk ailesi*. (1. baskı). Ankara: Atatürk Kültür Merkez Yayınları.
- Durodoye, B.A. (1997). Factors of marital satisfaction among African American couples and Nigerian male/ African American female couples. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 28, 71-81.
- Eren, E. (2001). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. 7.Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erdoğan İ. (1997). *İşletmelerde davranış*. 2. Baskı. İstanbul: Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri; 1997.
- Eroğlu, F. (2000). *Davranış bilimleri*. (5. Baskı). İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Fowers, B.J. (1993). Psychology as public philosophy: illustration of the moral dimension of psychology with marital research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 13, 124-136.
- Freedman, J. L., Sears, D. O. ve Carlsmith, J. M. (2003), *Sosyal psikoloji*. (A. Dönmez, Çev.), Ankara: İmge Kitapevi.
- Friedman, H.S. and Schustack, M.W. (2003). *Personality classic theories and modern research*. Boston, Allyn and Bacon.
- Girgin, B. (2007). *Beş faktör kişilik modelinin iş yerinde duygusal taciz'e (mobbing) etkileri*. Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Kütahya.
- Glenn, N. (1990). Quantitative research on marital quality in the 1980's: a critical view. *Journal of Marriage and the Family*, 60 (3), 569-576.
- Goldberg, LR. (1990). An alternative description of personality: the big-five factor structure, *Journal of Personality and Social Psychology*, 59 (6): 1216-1229.

- Goleman, D. (2000). *Duygusal zeka*. (Çev. B.S. Yüksel). (17.Basım). Varlık Yayınları No 581. (Orijinal eserin yayım tarihi 1995).
- Goodman, C. (1999). Intimacy and autonomy in long-term marriage. *Journal of Gerontological Social Work*, 32, 83-97.
- Gökmen, A. (2001). *Evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolcülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güney S. (2000). *Davranış bilimleri*, 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hawkins, D.N. (2005). Unhappily ever after: effects of long term, low quality marriages on well-being, *Social Forces*, 84 (1), 445-465.
- Hayes, N., & Joseph, S. (2003). Big 5 correlates of three measures of subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 34, 723-727.
- Hinde, R.A, (1997). *Relationships: A dialectical perspective*. East Sussex, UK: Psychology Press.
- Hoffeditz, E. L. (1934). Family resemblances in personality traits. *The Journal of Personal Psychology*, Vol: 5, No:2, 214-227.
- Hünler O.S, ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 18 (51), 99-108.
- Isır, T. (2006). *Örgütlerde personel seçim süreci, bir kamu kuruluşundaki yönetici personelin kişilik özelliklerinin tespit edilerek personel seçim sürecinin iyileştirilmesi üzerine bir araştırma*. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- İbrahimoğlu, N. (2008). *Kişilik özellikleri açısından örgüt-kariyer bağlılık düzeyini arttırmada sosyalizasyon ve mentor etkisi: bir örgüt geliştirme modeli*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Jockin, V., McGue, M., and Lykken, D.T. (1996). Personality and divorce: A genetic analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 288- 299

- Kamo, Y. (1993). Determinants of marital satisfaction: A comparison of the United States and Japan. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 551-568.
- Karafakiođlu, M. (2005). *Pazarlama ilkeleri*, 1. Basım, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, method and research. *Psychological Bulletin*, 118, 3-34.
- Kertsen, K.K. (1990). The process of marital disaffection: interventions at various stages. *Family Relations*, 39 (3), 257-266.
- Kitamura, T. and Aoki, M. (1998). Sex differences in marital and social adjustment. *Journal of Social Psychology*, 138 (1), 26-32.
- Levinger, G. and Breedlove, J. (1966). Interpersonal attraction and agreement: A study of marriage partners. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 367-372.
- Liebert, M.L., and Spiegler, M.D., (1998). *Personality strategies and issues*. (8th Edition). California, Brooks/Cole Publishing Company.
- Malouff, J.M, Thorsteinsson, E.B, Schutte, N.S, Bhullar, N., Rooke, S.E. (2010). The five-factor model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: a meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 44, 124-127
- Mete, C. (2006). *İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin kişilik özellikleri ile iş tatminleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Onur, B. (2000). *Gelişim psikolojisi*. (5. Basım). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Özenç, E. (2002). *The role of attachments styles in partner pairing and satisfaction within marriage in critical and non-critical stages*. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü, Ankara.
- Özgüven, İ.E. (2000). *Psikolojik testler*. (4. Basım). Ankara, PDREM Yayıncılık.
- Özgüven, İ.E. (2000a). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özğurlu, K. (1999). *Karı-koca ilişkilerinden doğan sorunlar, ana-baba okulu*. Remzi Kitabevi, İstanbul.

- Roach, P. D. (2006). Evolutionary theory and birth order effects on big five personality traits among the shuar of amazonian ecuador: the first cross-cultural test. *Doctorate Dissertation*, University of Oregon, Oregon.
- Robert, P. and Avshalom, C. (1998). *Dna and personality* (European Journal of Personality) 387-407.
- Robyn, A.S. *Love relationship between introverts and extroverts*
- Russell, R.J.H. and Wells, P.A. (1994). Personality and quality of marriage. *British Journal of Psychology*, 85, 161-168.
- Saxton. L. (1982). *Marriage. The nature of marriage, the individual, marriage, and the family*. (5.Edith). Wadsworth Publishing Company Belmont, California A Division of Wadsworth, Inc. (pp.216-224).
- Saygın, O. (2010). *Etkili iletişimin altı yolu*. İstanbul: Yakamoz Gelişim, 9 (52).
- Schermerhorn, J.R., Hunt, J.G., Osborn, R.N. (2000). *Organizational behaviour*. Seventh Edition. USA: Wiley.
- Sevim, S.A. (1999). Evlilik ilişkisini geliştirme programları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, II (11), 19-25.
- Shaye, A., (2009). *Infidelity in dating relationships: do big five personality traits and gender influence infidelity?*, Doctoral dissertation, Alliant International University, California, 2009.
- Shiota, M. N., & Levenson, R. W. (2007). Birds of a feather don't always fly farthest: similarity in big five personality predicts more negative marital satisfaction trajectories in long-term marriages. *Psychology and Aging*, 22 (4), 666-675.
- Somer, O. (1998). Türkçe'de kişilik özelliği tanımlayan sıfatların yapısı ve beş faktör modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13 (42),17-32.
- Somer, O. and Goldberg, L.R. (1999). The structure of Turkish trait descriptive adjective. *Journal of Personality and Social Psychological*, 76 (3), 421-450.
- South, C.S., Turkheimer, E. and Oltmanns, T.F. (2008). Personality disorders symptoms and marital functioning. *Journal of Counsalting and Clinical Psychology*. 5, 769-780.
- Sümer, N., Sümer, H.C. (2005). *Beş faktör kişilik özellikleri ölçeği* (Yayınlanmamış çalışma).

- Şengül, C. M., (2008). *Örgüt çalışanlarının kişilik, iş tatmini ve örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Doktora tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa
- Tarhan, N. (2005). *Kadın psikolojisi*. (3. baskı). İstanbul: Nesil Yayınları.
- Terry, J. and Kottman, M. (1995). *Working with families. Guidance and Counseling in the elementary and middle schools* (pp.254-281) Brown Benchmark Publishers.
- Tezer, E. (1994). Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik Doyumuna etkisi: kadın eşin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma, *3P Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 2 (3), 209-216.
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: evlilik yaşamı ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2. (7), 1-7.
- Thibaut, J.W. ve Kelley, H.H. (1959), *Social Psychology of Groups*, New York: Wiley.
- Tufan Çetin, B. (2010), *Evlilik doyumunun bazı değişkenlere göre yordanması*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tufan Çetin, B. (2010). *Evlilik doyumunun bazı değişkenlere göre yordanması*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şenyuva, H. G., (2007), *Aydın ilinden alınan normal bir örnekte kişilik bozukluklarının yaygınlık çalışması*. Adnan Menderes Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek lisans tezi, Aydın.
- Uysal, M. (2010). *Hemşirelerin kişilik özellikleri ile karar stratejilerinin ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2010.
- Watson, D., Klohnen, E. C., Casillas, A., Simms, E., Haig, J., & Berry, D. S. (2004). Match makers and deal breakers: Analyses of assortative mating in newlywed couples. *Journal of Personality*, 72, 1029–1068.
- Whisman M.A, Uebelacker Brown L. A. and Weinstock L.M. (2004). Psychopathology and marital satisfaction: the importance of evaluating both partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72 (5), 830-838.

EKLER

Ek 1: Onam Formu

Bu çalışma Prof. Dr. Can Tuncer danışmanlığında Hasan Kalyoncu Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi Didem Uçak tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı Evli Çiftlerin Kişilik Özelliklerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisinin İncelenmesi incelenmesi hakkında bilgi toplamaktır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasında olup, cevaplar sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir ve gizli tutulacaktır.

Çalışmada kullanmak üzere sizlere bir takım anketler verilecek ve bu anketleri doldurmanız istenecektir fakat herhangi bir sebepten dolayı kendinizi rahatsız hissederseniz anketi doldurmayı bırakabilirsiniz. Anketlerin biri kişilik özelliklerinizi diğeri ise evlilikten aldığınız doyumunu ölçecektir. Bu çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman çalışmayı yarıda bırakabileceğimi biliyorum (formu imzaladıktan sonra uygulayıcıya veriniz).

Ad- Soyad Tarih / İmza

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız?
2. Cinsiyetiniz?
 - a) Erkek
 - b) Kadın
3. Medeni durumunuz?
 - a) Evli
 - b) Boşanmış
4. Evlenme şekliniz?
 - a) Görücü usulü
 - b) Tanışarak
5. Kaçınıcı evliliğiniz?
 - a) 1
 - b) 1'den fazla
6. Kaç süredir evlisiniz?
7. Boşanma süreniz kaç yıl oldu?
8. Çocuklarınız var mı?
Var () Yok () Varsa kaç tane()
9. Evliliğinizi kaçınıcı yılında hamile kaldınız?
 - a) 1
 - b) 2
 - c) 3
 - d) 4
 - e) 5
10. Çalışıyor musunuz?
 - a) Evet
 - b)Hayır
11. Aylık gelir seviyeniz
 - a) (1000 ve altı)
 - b) (1000 – 2000)
 - c) (2000- 4000)
 - d) (4000- 5000)
 - e) (5000 ve üzeri)

Ek 3: 5 Faktör Kişilik Ölçeği

Aşağıda bir kişinin kendini tanımlarken kullanabileceği toplam 49 adet sıfat ya da sıfat grubu bulunmaktadır. Lütfen her sıfatı yada sıfat grubunu dikkatlice okuyarak, 7 li skala üzerinden kişilik özelliğinize uygun olanı seçerek cevaplayınız.

1= Kesinlikle tanımlamıyor

2= Tanımlamıyor

3= Pek tanımlamıyor

4= Ne tanımlıyor ne tanımlamıyor

5= Bir parça tanımlıyor

6= Tanımlıyor

7= Kesinlikle tanımlıyor

Örn: Gergin sıfatı sizi “bir parça tanımlıyor” ise parantez içine “5” koyarak işaretleyiniz.

- 1) () suskun / sessiz
- 2) () konuşkan
- 3) () dışadönük
- 4) () içedönük
- 5) () durgun / pasif
- 6) () atak / girişken / atılğan
- 7) () canlı / hareketli / dinamik /enerjik
- 8) () çekingen / sıkılğan
- 9) () neşesiz / somurtkan
- 10) () neşeli / şen
- 11) () düzenli /tertipli
- 12) () disiplinli
- 13) () planlı / programlı
- 14) () titiz / itinali / özenli
- 15) () dağınık
- 16) () gevşek
- 17) () sorumsuz / ihmalkar /umursamaz
- 18) () gayretli / azimli
- 19) () tembel
- 20) () gayretsiz / azimsiz
- 21) () endişeli

- 22) () tedirgin
23) () kavgalı
24) () evhamlı
25) () kuruntusuz
16) () alingan olmayan
27) () gergin
28) () sakin / serinkanlı / telaşsız
29) () dirençli
30) () geçimli / barışçı
31) () yumuşak / uzlaşmacı / uysal
32) () bağışlayıcı
33) () anlayışlı
34) () huysuz / ters / hırçın / aksi
35) () saldırgan / kırıcı
36) () acımasız
37) () kavgacı
38) () dikbaşı
39) () olduğu gibi görünen
40) () yenilikçi / deneyimci
41) () muhafazakar / tutucu
42) () gelişimci / modern
43) () geleneksel
44) () değişikliğe açık
45) () geniş görüşlü / açık fikirli
46) () araştırmacı / inceleyici
47) () sorgulayıcı
48) () dargörüşlü
49) () sanata ilgisiz

Ek 4: Evlilik Yaşam Ölçeği

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” seçenekleri de yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uygun seçeneğe çarpı (x) koyarak işaretleyiniz.

Sizden isminizi yazmanız istenmemektedir. Sonuçlar yalnız araştırma amacıyla kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. İçtenlikle verdiğiniz inandığımız cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

- 1) Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti
 Kesinlikle katılmıyorum
 Katılmıyorum
 Kararsızım
 Katılıyorum
 Kesinlikle katılıyorum
- 2) Evliliğimizdeki engellerin aşılmaz olduğunu düşünüyorum
 Kesinlikle katılmıyorum
 Katılmıyorum
 Kararsızım
 Katılıyorum
 Kesinlikle katılıyorum
- 3) Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.
 Kesinlikle katılmıyorum
 Katılmıyorum
 Kararsızım
 Katılıyorum
 Kesinlikle katılıyorum
- 4) Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.
 Kesinlikle katılmıyorum
 Katılmıyorum
 Kararsızım
 Katılıyorum
 Kesinlikle katılıyorum
- 5) Evliliğimiz zaman zaman bana yük gibi geliyor.
 Kesinlikle katılmıyorum
 Katılmıyorum
 Kararsızım
 Katılıyorum
 Kesinlikle katılıyorum

- 6) Huzurlu bir ev yaşamım var.
 Kesinlikle katılmıyorum
 Katılmıyorum
 Kararsızım
 Katılıyorum
 Kesinlikle katılıyorum
- 7) Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.
 Kesinlikle katılmıyorum
 Katılmıyorum
 Kararsızım
 Katılıyorum
 Kesinlikle katılıyorum
- 8) Bizim ilişkimiz ideal bir karı- koca ilişkisidir.
 Kesinlikle katılmıyorum
 Katılmıyorum
 Kararsızım
 Katılıyorum
 Kesinlikle katılıyorum
- 9) Eşimi benim için aynı zamanda bir arkadaşır.
 Kesinlikle katılmıyorum
 Katılmıyorum
 Kararsızım
 Katılıyorum
 Kesinlikle katılıyorum
- 10) Baş başa kaldığımız zaman benim canım sıkılmaz.
 Kesinlikle katılmıyorum
 Katılmıyorum
 Kararsızım
 Katılıyorum
 Kesinlikle katılıyorum